

OPIS INWENTARYZACJI BUDOWLANEJ

ZABEZPIECZENIE OBSZARÓW CHRONIONYCH GMINY NYSA – OBSZAR NATURA 200 FORTY NYSKIE – POPRZEZ UKIERUNKOWANIE RUCHU TURYSTYCZNEGO

48-300 NYSA, UL. OBRONCÓW TOBRUKU;
DZ. NR 1/1, A.M. 66, 1/119, 2, A.M. 11, 2/48 A.M. 14, OBRĘB 0003 RADOSZYN,
JEDNOSTKA EWIDENCYJNA 160705_4 NYSA

Inwestor
GMINA NYSA

48-300 NYSA, ul. KOLEJOWA 15

Autorzy
pracownia projektowa :
„ARCHI- CONCEPT” ARCH. PIOTR OPAŁKA

48-304 NYSA UL. ZJEDNOCZENIA 9/2

Nysa, 2 października 2017 r.

Spis treści

"A" CZĘŚĆ OPISOWA

1 DANE OGÓLNE

2 ZAGOSPODAROWANIE TERENU

3 KONSTRUKCJA

4 MATERIAŁY BUDOWLANE

5 INSTALACJE

A-CZĘŚĆ OPISOWA

1 DANE OGÓLNE

1.1 podstawa opracowania

- Zlecenie inwestora

1.2 Rys historyczny

Fort Prusy objęty jest ochroną konserwatorską. Obiekt wpisany do Rejestru Zabytków Województwa Opolskiego pod numerem 90/2009 na mocy decyzji z 25 czerwca 2009 r. Fort wzniesiony na wzgórzach na północnym brzegu Nysy Kłodzkiej. Zbudowany w latach 1743 - 45. Napis na zworniku nad wejściem do pomieszczenia studni na dziedzińcu "FR Anno 30 I 44" dotyczy ukończenia budowy. Fort wzniesiony na wzgórzach lewego brzegu rzeki, zabezpieczał tereny, z których był dogodny ostrzał miasta, później objęte dalszymi fortyfikacjami.

W latach 1771 - 76 dokonano rozbudowy systemu chodników przeciwmiejskich, a w latach 1771 - 74 wzniesiono trzy flesze. Fort służył w latach 1859 - 69 jako koszary i w części więzienie, a od 1914 r. jako magazyn sprzętu wojskowego.

Opis założenia fortecznego: Główne obwałowania fortu założone zostały na narysie kleszczowym pięcioramiennej gwiazdy, wewnątrz których wznosił się pięciobok dwu kondygnacyjnych kazamatów, osłoniętych od zewnątrz i góry nasypem ziemnym, ze studnią w budynku na środku dziedzińca. Otoczone suchą fosą główną pięć kleszczy fortu (na osi pięciu boków kazamatów koszarowych osłaniało pięć rawelinów: trzy o narysie bastionowym typu moguncko - wurzburskiego: Pomorze, Halberstadt i Marchia) i dwóch o narysie kleszczowym: Westfalia i Magdeburg. Pięć ostrzy fortu ze wznoszącymi się na nich kawalerami ziemnymi osłaniało pięć przeciwstraży, razem z rawelinami tworzących ciągle pasmo obwałowań zewnętrznych z przerwą jedynie przy bramie wjazdowej.

Od strony północnej przy osi V-go ostrza gwiazdy oraz rawelinów Marchia i Pomorze, usytuowano trzy flesze (Le Grand, Lefevre, Diericke) w rozległej suchej fosie.

Nad przeciwskałą fosy zewnętrznej znajduje się droga ukryta z placami broni (połączonymi z fosą krytymi schodami) i redanami, rozbudowana od strony północno - wschodniej szeroko, ze schronami i powiększonymi placami broni o zaokrąglonych narysach.

Cztery boki pięciobocznego założenia (oprócz boku południowo - wschodniego od strony osłoniętego obwałowaniami Radoszyna) zostały zabezpieczone systemem chodników przeciwmiejskich, szczególnie rozbudowanych od strony trzech flesz. Wejścia do chodników prowadzą z fosy głównej poprzez raweliny i przeciwstraże, pod

dnem fosy zewnętrznej, pod fleszami lub wprost pod przedstok, tworząc typowe ślepe rozgałęzienia.

Skarpy i przeciwskarpy murowane z cegły i kamienia, a mury kazamatów, kaponiery ceglane z ziemnymi nasypami wałów. Wjazd zewnętrzny prowadził z placu broni (wewnętrznego od strony Radoszyna) i przeciwskarpy dnem fosy między rawelinem Halberstadt i przeciwstrząż V do bramy. Wał kleszcza między IV i V ostrzałem wału głównego zastąpiono murem ceglanym z dwiema bramami wjazdowymi z kaponierą pośrodku. Dalej poterną, bramą pod trzonem koszarowym na dziedziniec, skąd dwie boczne poterny prowadziły na wały główne.

Wewnątrz fortu, oprócz studni głównej na dziedzińcu (o głębokości 25 - 32 m) znajdowały się jeszcze dwie: za szyją rawelinu Pomorze i przed prawym licem Ostra I. Już za wjazdem zewnętrznym, przed bramą, w początkach XX w. wzniesiono monumentalną wieżę ciśnięć, niszcząc w niewielkim stopniu przyległe nasypy ziemne.

Do czasów obecnych zachowało się około 60% dawnych fortyfikacji, rozlokowanych na obszarze ponad 230 hektarów.¹

1.3 Dane środowiskowe

Forty Nyskie stanowią Obszar Natura 2000 głównie ze względu na populację zimujących tam nietoperzy. Miejscem przebywania nietoperzy są fortyfikacje, które powstały w XVIII wieku i były następnie modernizowane aż do wieku XIX. Po tym, jak uznano

je za wojskowo nieprzydatne na przełomie XIX i XX wieku, teren fortów zaczął w naturalny sposób zarastać, czego rezultatem jest samorzutnie powstały drzewostan gąrowski w wieku do 100 lat, stanowiący również przedmiot ochrony.

Forty tworzą specyficzne warunki mikroklimatyczne, dzięki czemu stanowią miejsce zimowania preferowane przez niektóre gatunki nietoperzy.

Obszar podziemi fortów, z wyjątkiem chodników kontrminowych, jest wychłodzony i stosunkowo przewiewny. Wskutek tego licznie zimują tu tylko gatunki zimnolubne, jak mopek *Barbastella barbastellus*, gatunek z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej, najliczniejszy na Obszarze.

W wyniku zróżnicowania architektonicznego w fortach panują różne warunki mikroklimatyczne, co warunkuje występowanie gatunków o odmiennych

upodobaniach temperaturowych. Oprócz gatunków zimnolubnych jak mopek, mroczek pozłocisty, mroczek późny, gacek brunatny, stwierdzano tu również ciepłolubne, jak podkowiec mały i nocek orzęsiony. Te ostatnie występują wyłącznie w głęboko położonych chodnikach.

¹ Opis zaczerpnięty ze strony internetowej Parku Kulturowo-Przyrodniczego Twierdzy Nysa <http://www.twierdzanysa.com>

Dominującym typem użytkowania gruntów jest typ leśno-parkowy. Obszar ostoi porasta zadrzewienie o charakterze parkowym na siedlisku lasu grądowego. Występuje tu kilka gatunków roślin podlegających ochronie prawnej lub uznanych za zagrożone w skali regionalnej. Obszar nie styka się bezpośrednio z innymi obszarami zwartych drzewostanów, jednak z południa i zachodu poprzez zadrzewienia (zieleń miejską) ma styczność z rzeką Nysą Kłodzką oraz ze zbiornikiem retencyjnym (Zbiornik Wodny Nysa).

Wartość przyrodnicza tego terenu spowodowała, że obszar ten objęto ochroną w formie Obszaru Natura 2000.²

Źródło: Plan Zadań Ochronnych Obszaru Natura 2000 PLH 160001 Forty Nyskie

² Opis zaczerpnięty ze strony internetowej platformy informacyjno-komunikacyjnej Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska: <http://pzo.gdos.gov.pl/obszary/item/947-pzo-forty-nyskie-plh160001-obszar.html>

2 ZAGOSPODAROWANIE TERENU

2.1 lokalizacja

Dojazd z ul. Obrońców Tobruku.

zakres opracowania obejmuje część działki nr 1/1 a.m. 66, obręb 0003 Radoszyn, jedn. ew. Nysa – miasto.

Teren położony jest w Nysie w rejonie dzielnicy Radoszyn. Wejście główne znajduje się przy placu Wieży Ciśnień przy ul Obrońców Tobruku. Możliwe jest również wejście oraz wjazd na teren fortów w kilku innych miejscach od strony dawnego poligonu, osiedla domów jednorodzinnych oraz wjazd i wejście z ul. Mieczysława 1.

Teren Fortu Prusy w połowie obszaru chronionego przecina droga krajowa – ul. Mieczysława 1.

2.2 Powierzchnia działki

powierzchnia działki nr 1/1 wynosi:

$$P_{dz} = 235\,055,00\text{ m}^2$$

2.3 Powierzchnia w granicach opracowania

Powierzchnia opracowania

$$P_z = 86\,660,00\text{ m}^2$$

3 KONSTRUKCJA

3.1 Konstrukcja

Fort Prusy stanowi budowlę militarną ceglano-ziemną na planie pięcioramiennej gwiazdy.

Skarpy murowane ceglane oraz kamienno-ceglane (bloki granitowe, łamane).

Korytarze obwodowe oraz tunele minerskie murowane z cegły na zaprawie wapiennej.

Łęki oraz sklepienia ceglane.

Miejscami podstawa ściany kamienna z bloków granitowych łamanych (główne pomieszczenia korytarzy obwodowych).

Nasypy ziemne o różnej grubości od kilkudziesięciu centymetrów nad najpłycej położonymi tunelami minerskimi do kilku metrów.

Spoiny wapienne.

3.2 Fundamenty

Kamienne – granitowe. Tunele minerskie z fundamentami ceglanymi.

3.3 Ściany

ceglane.

3.4 Sklepienia

Ceglane, kolebkowe pełne.

3.5 Schody

Ceglane. W większości bardzo zniszczone lub doszczętnie zniszczone.

4 MATERIAŁY BUDOWLANE

4.1 Wykończenie ścian

Ściany ceglano kamienne (bloki granitowe łamane). Ściany skarp pochyłe zakończone kamiennymi gzymsami.

4.2 Przekrycie

Wszystkie korytarze pod nasypami ziemnymi. Nasypy porośnięte gęstą roślinnością – las.

4.3 Parkingi i drogi

Droga wewnętrzna prowadząca do centralnej części fortu częściowo utwardzona tłuczniem.

Parkingi nie występują.

Teren poprzecinany dzikimi ścieżkami spacerowymi.

5 INSTALACJE

5.1 Instalacja elektryczna

Brak. Centralna część Fortu Prusy posiada przyłącz elektroenergetyczny.

5.2 Instalacja odgromowa

Brak.

5.3 Instalacja wodno-kanalizacyjna

Brak.

5.4 Ogrzewanie

Brak.

5.5 Wentylacja

Wentylacja grawitacyjna głównych części korytarza. Obiekt na stałe otwarty

CZĘŚĆ GRAFICZNA

5.6 Spis rysunków

1.	Plan sytuacyjny (mapa zasadnicza)	1:500
2.	Rysunki inwentaryzacji	1:100